

VIISI VUOSIKYMMENTÄ SOTAHISTORIAN TUTKIMUSTA

Risto Ropponen

Sotatoimien päätyttyä keväällä 1918 ylipäällikkö C. G. E. Mannerheim asetti 28. 5. 1918 Vapaussodan historiakomitean, jonka tehtävänä oli koota sotaa koskevaa aineistoa ja laatia sodan historia. Hajoitettavien esikuntien ja joukko-osastojen varsinaisesti sotatoimia koskevat asiakirjat ylipäällikkö määräsi ensin 25. 5. 1918 lähetettäväksi Päämajan operatiiviseen osastoon ja sitten 20. 6. 1918 vasta perustetun Senaatin sota-asiaintoimituskunnan arkistoon, josta Sota-arkisto on muodostunut. Se sai ensimmäisen ohjesäntönsä 31. 7. 1918.

Vapaussodan historiakomitea kuitenkin oli luonteeltaan väliaikainen. Tammikuun 1. p:nä 1925 toimintansa aloittanut Yleisesikunnan sotahistoriallinen toimisto, jonka (Sota-arkiston kanssa yhteinen) ohjesääntö vahvistettiin 17. 4. 1925, merkitsi puolustusvoimien yhteyteen organisoidun tutkimustoiminnan alkua. Kun 20. 3. 1925 eri sotilaskäsikirjastoista muodostettu Sotatieteellinen keskuskirjasto perustettiin, virallinen sotahistorian tutkimus oli saanut välttämättömät elimensä. Sotamuseon aloitettua toimintansa 1930, itsenäisen Suomen puolustusvoimat olivat saaneet kaikkien maiden armeijoille tunnusomaiset perinteitä säilyttävät instituutit. Kokonaisuutena ne muodostivat 1952 perustetun Sotahistoriallisen tutkimuslaitoksen (v:sta 1971 Sotatieteen Laitos) edeltäjän.

Talvisotaan mennessä sotahistoriallinen toimisto oli julkaissut seitsemän arvokasta perustutkimusta. Joukko-osastojen perinnetutkimukset ja yhteydenpito lehdistöön elävöittivät toimintaa. Sota-arkistoon oli kertynyt jo 3 000 hm arkistoaineistoa. Käyttäjien ja lainattujen teosten määrän huomattava kasvu kymmenvuotiskautena 1928—1938 osoitti Sotatieteellisen keskuskirjaston tarpeellisuuden tutkimustyössä. Vaikka näiden laitosten alistus-

suhteet vaihtelivatkin, ne aina täydensivät toisiaan pyrkien samaan tavoitteeseen: sotahistoriallisen tutkimuksen toimintaedellytysten parantamiseen. Toiminnallista kokonaisuutta tavaltaan symbolisoi laitosten sijoitus pitkäksi aikaa saman katon alle, Sotakorkeakoulun rakennukseen Liisankatu 1:een.

Sotien aikana sotahistoriallisen toimiston tärkeä tehtävä oli seurata sotatoimien suunnittelua, johtoa ja suoritusta tulevan tutkimuksen vuoksi. Sotamuseo, Keskuskirjasto ja Sota-arkisto joutuivat evakuoimaan kokoelmiaan maaseudulle ja toimimaan muuten poikkeuksellisten olojen vaatimusten mukaisesti. Sotamuseo kuitenkin järjesti näyttelyitä, joissa kävi 300 000 vierasta. Sotien seuraukset tuntuivat ehkä eniten Sota-arkistossa, jonka materiaaLimäärä nousi melkein kymmenkertaiseksi. Sodanaikaisen aineiston vastaanoton ja säilytyksen järjestäminen oli aikoihin mittava suoritus. Entiset tilat eivät riittäneet. Sota-arkisto sai uuden toimitalon Siltavuorenrannan 16:sta.

Sodanaikaiseen työhönsä tukeutuen sotahistoriallinen toimisto ryhtyi v. 1945 toteuttamaan suurta suunnitelmaansa jatkosodan historian kirjoittamiseksi. Nyt valmiina olevaa yksitoista osaa käsittelevää teossarjaa tuskin on liioiteltua kutsua sotahistoriallisen toimiston triumfiksi. Osat muodostavat Sota-arkiston asiakirjoihin perustuvan, monipuolisen ja selkeän esityksen sotiemme 1941—45 vaiheista. Valmistumaisillaan oleva neliosainen talvisodan historia tulee täydentämään kuvaa itsenäisen Suomen kovimmista ajoista. Laitoksen muut toimintayksiköt ovat sotien jälkeisen ajan o^sallistuneet puolustusvoimien kehittämiseen erilaisin palveluin, näyttelyin sekä tukemalla opetus- ja tutkimustyötä. Laitoksen piirissä aloitettiin strategian tutkimus v. 1969 ja vakinaistettiin v. 1972. Tähän mennessä on toimitettu yhdeksän sarjoihin kuuluvaa julkaisua, joiden tehtävänä on turvallisuuspolitiikan tietouden lisääminen.

Sotatieteen Laitos palvelee ensisijaisesti, mutta ei yksinomaisesti, puolustusvoimia. Sotamuseo, Sotatieteen keskuskirjasto ja Sota-arkisto ovat yleis^on käytössä. Toimimalla alojensa harjoittelupaikkoina ja virkamiestensä ammattijärjestöjen kautta niillä on tiiviit yhteydet vastaaviin siviililaitoksiin. Antamalla lausun-

Sotatieteen - Seura Maalisk. 22 p:nä 1918

TAALLA MAJURI SIHVON ? ~~ARON~~ TÄSÄSÄÄN OEVERSTI IGNATIUS
OLETTEKO SAANEET SAHKÖSANOMAN ETTA SAATTE OTTAA 1000, RESERVIVAARIA
OJEN KAYTTOE ~~ARON~~ OIKEUDESTA KIITAN ~~ARON~~ JA MITA TULLEE RAT-
SUYAKEEN NIIN EJ KASKAAN OJ. OLLUT KYSYMYSTAKAN ~~ARON~~ ETTA SE O-
PETTAISIIN POIS PAINASTOIN ON ERITTAIN HYVA ETTA OLETTE JARJESTA-
NEET ITSELLENNE RATSUYAKA.ME SEISOMME NYT TAMPEREEN PUORTIEN EDUSTAL-
LA ~~ARON~~ JA VIHOLLINEN ON KATKETTUALLA LYPET JA PAENEE ETELAAN PAIN-
ONNITTELEN MENESTYKSEMME JOHDUSTA MEJLLA ANKARA PAINOSTUS JATKUU
MIEHISTOENI TÄESYNYT MAAN PYSYY ROHKEAST ~~ARON~~ PAIKOITUKSIAAN HUOLI
MATTI VIHOLLISEN ANKARASTA TYKKITULESTA JA OMEN TYKKIEMME MAITTI OLOS-
TA ~~ARON~~ HUOMENNA TOIVOMME LAIVAN TULEVAN SI-
SAAN MAASAAN JOKA TUO RIITTAVASTI TYKKIPANOXSIA JA KUULARUISUKUJA
ENSIMAISENA LAHETAMME TEILLE ERITYISEN JENAN PANKSIEN JA
KUULARUISUKUJEN KANSSA NIIN ETTA KYSYMYKSEN VAIN MUUTAMISTA PAJVIISTA ~~ARON~~
KIITAN ~~ARON~~ EROKATEEN JA ODOTAN KARSIVALIISESTI ~~ARON~~ HYVASTI NYT JA
JATKAKAA URHOULLISTA PUOLUSTA ~~ARON~~ PISTE HYVASTI JATKUTAA MENESTYSTA
TAMPEREEN TALLEITUKSESSA ~~ARON~~ HYVASTI MRCI ADJUU

1.

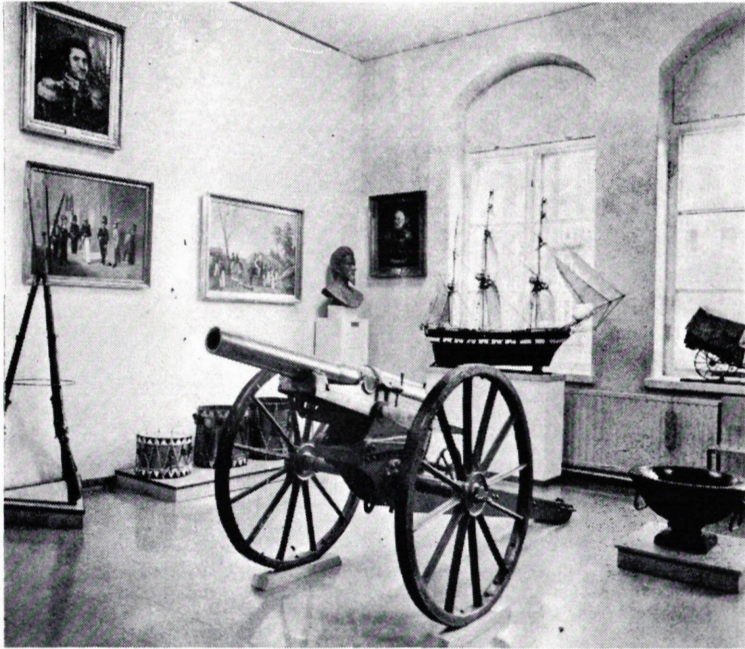
Sähkösanomakeskustelu päämajoitusestariin, eversti Ignatiuksen ja Karjalan armeijan ylipäällikön, majuri Sihvon välillä 22.3. 1918. Lennättimen avulla saattoi Päämaja olla välittömässä kosketuksessa alaisiinsa komentajiin. (PK 1039/8)

2.

Autonomian ajan kokoelmia näytteillä Sotamuseossa. Keskellä venäläinen 65 mm:n Baranov-kanuuna vuodelta 1885. SA-kuva.

3.

Sotatieteen keskuskirjaston nykyisiä tiloja. Runsaan 100 000 niitten kokoelmissa ovat kaikki sotatieteen alat edustettuina. SA-kuva.

toja ja selvityksiä puolustusvoimien historiaa koskevista seikoista myös sotahistoriallinen toimisto osallistuu yleisön palvelemiseen. Strategian toimiston tutkimustulokset ovat julkaisuina yleisön saavutettavissa.

Viisikymmentä vuotta suomalaisen yhteiskunnan palveluksessa on ollut antoisaa ja — yleisön kiinnostuksesta johtuen — tulevaisuutta ajatellen myös rohkaisevaa. Laitoksen jatkuvan ihmetyksen kohde vain on, miksi sen tulee työskennellä monia muita tutkimuslaitoksia niin paljon vähäisemmin toimintaresurssein.